

"LIETUVA" SAVAITINIS LAIKRASTIS
Eina Pėtinyčiai, Chicago, Ill.
Metino Premur' rata:
Savienytose V'...jose \$2.00
Kanadoje ir Meksiko \$2.50
Visose kitose viešpatystėse \$3.00
Prenumeratos apie 1893 m. iš viršaus. Prenumeratos metas skaitomis nuo dėčios už 1893 m. ne nuo naujų.
Apagarsiuinių kainų klasikai laikomi. Adresuoti:
A. OLSZEWSKI
3252 So. Halsted St.
CHICAGO, ILL.

LIETUVA

Entered as Second-Class matter July 13th, 1893, at the Post Office of Chicago, Illinois, under Act of March 3d

Metai XXV

CHICAGO, ILL., PENKTADIENIS, LIEPOS (JULY) 28 d., 1916 M.

Didēji Kare.

Nors iš visų karė frontu vis prieštaraujančios ateina žinios, kurias leidžiamas raminimui visų karevedančių tautų. Petrogrado žinios viso apie vokiečių sumūsimus, tai sulyg Berlino žinių vokiečiai, jeigu nesumūs tusus, anglių ir francuzus, tai bent jų pirmyn žengimą sulaukia; bet iš kariumenių pasikrūtimu išskiria, kad vokiečiai ir austrių padėjimas šiuom tarpu negeriausias, jems visuose frontuose gręsia pavoju. Visuose frontuose jie vienu svarbiu pralaimėjimui gali nuzudyti viską, ką iki šiol laimėjo, kuomet jų priesai, pralaimėjė vieną liniją, galiausiai kiton. Net nužudė Verduno frontuose nes išsiauštų kare pralošę, nes iki Paryžių turi prirenge daugiau tokijų pozicijų, kaip prie Verduno. Vokiečiai gi, nužudė Francuzijoj, ar Rusijoje ten sudrūtintas dabartines savo pozicijas, turėtų trauktis jau namon, nes daugiau prirengtų pozicijų neturi, o prirengtų priesai laiko nedu. Reikyt išmušius stoti atvirame lauke, kaip buvo seniai, o tokiuose mušiuose visuomet skaitlingesnė kariumenė mušių laimi, jeigu priesiunginklai vienodos vertės. Dabar kalininkai turi jau daugiau kareivų, o ginklai visų vienodai. Jeigu vienam pasiseka ginklus pagerinti, tai j trumpą laiką ir priesas kartais dar labiau pagerina.

Ant vakarinio fronto smarkiausiai buv prie Verdun, nes vokiečiai geresnes pajiegas siuntė prie Francuzus, nesitikėjo, kad angliai išdrįstų griebtis ofensivo. Bet su tuom apsiriko. Angliai Francuzijon ir Belgijon sutraukė daugiau kareivius, negu vokiečiai manė ir pradėjus francuzams ofensivą, angliai dar smarkiai pradėjo pirmyn žengti ir tas jems, nors vokiečiai netikėjo, iki šiol gana gerai sekasi. Angliai ant savo fronto nužengė netoliai už francuzus, nes menkesnį patinka vokiečių pasipriešinimą. Ant viso fronto šiaurinėj Francuzijoj angliai, sutraukę savo kariumenę iš Belgijos, nes ten, ištraukus daugumą vokiečių, pakanka pačių belgių, pradėjo smarkią ofensivą ir perlaupę jau dvi vokiečių atsigynimo linijas, pradeda laužti trečią, taigi paskutinę, jų grabių liniją, už kurios daugiau prirengtų grabių jau vokiečiai neturi. Angliai šiaurinėj Francuzijoj smarkiai žengia prie paskutinės vokiečių atsigynimo linijos tarp Požierės iki Guillemont ir pačiė išlaukinės vokiečių apkasus prie Požierės. Smarkus mušiai buvo taipgi prie Cengaval. Abiejose vietose mušiai buvo labai smarkiai, nes vokiečiai smarkiai gynësi. Angliai kolonijų kariumenę, ypač Australijos kariumenę, kuria vokiečiai laikė u menkos vertęs, užpulomė. Požierės nuo pietvakarių ir pietryčių iš priešių išlaukinės vokiečių apkasus. Mušiai dabar eina už patį kaimą Požierės. Pats vokiečiai prisipažsta, kad angliai užmė namus kaimo pakraščiui. Kitose fronto vietose eina taipgi smarkus mušiai, bet jis neužbaigtas ir iš ikišioliško jo bėgio dar nieko spresti negalima. Išsyk angliai iš užmė kaimą Longueval, bet vokiečiai, sutraukę atsargos kariumenę, atgavo šiaurinę kaimo dalį. Varžosi priesai po kelis kartus taipgi pozicijas prie Guillemont, kurias nes vokiečiai stengiasi atimti austriaceli. Bet vokiečiai jinasi čia su visu smarkumu ir iki šiol jų nepasiekė įveikta. Cia mušyj dalyvavo taipgi anglų raiteilai, taigi, matyt, angliai tikėjosi susiremimo ir atvirame lauke, nes imant apkasus ir grates raiteilių vartoti negalima. Dabar angliai turėti atvirą kelią iš vokiečių laikomą svarbu miestą Baupame. Ant viso keliai jie neturi jau tvirtų pozicijų, turėja paprastas šaulių grabes.

Ant francuzų fronto Somme pačiūose eina artilerijų intyňas. Prie Somme court vokiečiai naktiniu užpulomiu mēgino veržti francuzų pozicijas, bet tapo atmūsti. Musas artilerija ir rankiniai gretai buva vartojami susirēmiantose francuzų su vokiečiais Meuse paupinose, bet smarkesni susirēmiant buvo vien prie Fleury.

Prie Esparges vokiečiai mēgino pirmyn žengti, vienok francuzai netik juos sulaukė, bet atgal atmūsė. Francuziški orlaivininkai subombardavo vokiečių kariumenės itaisas Muelheim, ant desiniojo, taigi rytmio kranto upės Reino. Vokiečiai aeroplanių stengesi neleisti jems atgal sugrįžti, bet susirēmiant keturi vokiški aeroplanių tapo išnaikinti, o du francuziški taip pagadinti, kad turėjo nusileisti iš teko vokiečiams.

Ant mušio lauko šiaurinėj Francuzijoj lankesi Vokietijos ciesorius drąsinti kareivius. Tas jau rodo, kad čia vokiečiai smarkiai yra priešių spaudžiai. Dabar kaizeris išsiaižiavo Rūsijos frontui. Matyt ir ten vokiškiems kareiviams priėmė drąsos.

Vokiečiai užpulomai prie Verduno tapo atmūsė. Toj fronto dalyje nieko svarbesnio neatstikito.

Ties Berlinu atlikė francuziškas orlaivis, bet, matyt, vien parodymūi, kad už mėtymą bombą Paryžiū, galėtų ir francuzai vokiečiams atkerinti, bet ten bombų nemetė, tik atsišaukėmis. Paskui jis norėjo išlėkti Rūsijon, bet ties Lembergo (Lvovo), kurį jau kartu turėjo, bet turėjo austrams atiduoti.

Ir kariumenė generolo Kuropatkinio Latvijoje i Lietuvos smarkiai veikti pradėjo. Prie Rygos rusai nustumė vokiečius 12 mylių atgal. Cia tapo rusų sumušti geriausių vokiečių kariumenės regimentai. Vokiečiai mēgino pirmyn žengti ir infanterija, bet nenužengė, turėjo atgal sugrįžti. Maži susirēmiant buvo čia Vanoi ir Ciemon klonys. Čia italams teko keli simtai asutryti nelaissių. Plava klonys Italai apvaldė, o Styro paupinose 8,000. Galicijoj rusų generolas Brusilov stengiasi apsiasti armiją generolo Bothmero. Dabar rusai vėl veržiasi prie Lembergo (Lvovo), kurį jau kartu turėjo, bet turėjo austrams atiduoti.

Ir kariumenė generolo Kuropatkinio Latvijoje i Lietuvos smarkiai veikti pradėjo. Prie Rygos rusai nustumė vokiečius 12 mylių atgal. Cia tapo rusų sumušti geriausių vokiečių kariumenės regimentai. Vokiečiai mēgino pirmyn žengti ir infanterija, bet nenužengė, turėjo atgal sugrįžti. Maži susirēmiant buvo čia Vanoi ir Ciemon klonys. Čia italams teko keli simtai asutryti nelaissių. Plava klonys Italai apvaldė, o Styro paupinose 8,000. Galicijoj rusų generolas Brusilov stengiasi apsiasti armiją generolo Bothmero. Dabar rusai vėl veržiasi prie Lembergo (Lvovo), kurį jau kartu turėjo, bet turėjo austrams atiduoti.

Buvo pereita savaite ir maži laivynų susirēmiant. Rusų laivynas Baltiko jurėse stūmėsi už vokišku, o angliai laivai susirēmiant su vokišku Belgijos pakrantėse, bet mušiai tie pasiliko neišriisti.

Iš Karės Lauko.

RUSAI MUŠASI KARPATUOSE.

Petrogradas, liepos 21 d.

Rusų milžiniškai užpulimais, praidėjus birželio 1 d. inėjō jau i antrą laipnį ir pradeda išplati didžiausias spėkias. Užpulimas išsilaptoni ant viso rytinio fronto ir rusų armijos kaip kai kai jų teutoniška sieną nuo Rygos net iki Rumanijos rubežiaus. Pietuoje gen. Brusilovo armijos jau inėjо i Karpatų kalnus ir pasekmigai imasi ten su besitraukiančiais atgal austrių. Japonia spragoje. I šiaurius, nuo Rygos net iki Baranovičių, gen. Kuropatkinio armijos su dideliu spėkiai palaikė gen. von Hindenburgi, kuris šiuosmete paseido toli-gražu ne taip smarkus, kaip pernai.

Austro-vokiškos armijos gina si su dideliu desperatiškumu, bet, nors telegramai iš Berline praneša apie vokiečių laimėjimus, žinios iš rusų štabo nurodo, kad vokiečių kontr-atakai tilkai nėra išsilaikiai, bet jų įveikti negali: rusai tai vienur, tai kiti vokiečių sumala ir atstumia juos atgal.

Didelis lietuvių Galicijos pagimdė diktus potvinius Galicijos upėse, ypač placių išsiliejo upė Dniestras; daugeliu tiltų tapo nunešta ir kelių baisiai sugedo. Visa tai, anot rusų oficialio štabo, pusėtinai trukdo tolimesnę rusų pirmyniagę.

Sulyg Konstantinopolio žinių, turkai vėl rengiasi paimti Suez kanalą ir išveržti Egyptan ir buk yra tik 20 mylių nuo kanalo.

Bet reikia abejoti, kad turkai, rusių ir anglų stumiamai Azijoje, skaldytu

savo pajiegas ir mēgintu siusti Egyptan. Jie neturi ganetinai pajiegų suvaldymui sukilusį arabų, kurie užėmę jau svarbiausius Arabijos ir mahometonų miestus Mekką ir Medina ir apsukę Arabijos neprigūlymyst.

Smarkus mušiai eina ant rusų ir austrių kėres fonto Styro paupinose, prie Lipa, Volyniaus gubernijoje, Galicijoje ir Bukovinioje. Čia austrai neįstengia atsilaikyti, rusai ant viso to fronto veja austrių kariumenę, kaip avijų pulka, nors jie, susiupinti vokiečių, mēgina smarkiai priesinti. Smarkiai mušiai eina dabar prie Galicijos rubežių, prie miestelio Berestečko, pagarsėjusio mušiai lenkų su kazokais. Nuo čia mat rusai vėl veržiasi Galicijon ir nori užpuliuoti kariumenę vokiečiai generalo Bothmero.

Volyniaus gubernijoje sujungta austro-vokiečių kariumenė užpulė su visu smarkumu rusus prie Bezeznica, bet rusų artilerija privertė juos atgal grįžti. Nepasiekė vokiečių mēginių ir kitur. Volyniaus gubernijoje iš Galicijos, idant sulaikyti vokiečių pasipriešinimą. Telegramai iš Berline jau nurodo i abejonę, ar pasiseks vokiečiams šių milžiniškų rusų spaudimų atlaikyti.

VOKIEČIAI KARPATUOSE.

Petrogradas, liepos 21 d. Rusų oficialis pranešimas skelbia, kad vokiečių pradetaisai kontr-atakas prie upės Stokholmo neįstengė.

"Liepos 18 d septyniolika vokiški orlaivai užpulė ant stoties Zamieren, iš Šiaurvakarių Baranovičių. Jie numetė 27 bombas ant ligoninės ir lazaretto. Tris daktarai tapo užmūsti, o penki kiti sužeisti. Is ten esančių ligonų 10 tapo užmūsta, o 23 sužeista.

"Išsiliejimas upės Dniestro vis dar nesilauja. Kaimyniški kloniai tapo užlėti iš mažesnių upelių, kurinės vanduo išsiliejo iškrantu. Kalnas ir augštumų šonai pasidarė taip slidys, kad beveik negalima ant jų užlipti. Daugelyj vienyti nunešta tiltai."

DIDELE UGNIS.

Berlinas, via London, liepos 21 d. Smarkus mušiai atsinaujino Volyniuje, i pietvakarių nuo Lucko. Vokiška kariumenė po vadovystę gen. von Lisingen'o neukurio vietose igijo laimėjimą. Rusų bombardoja teutonų linijas išlaižiai upės Lipa su didžiausiu smarkumu.

AUSTRAI VĒL SUPLAKTI.

Petrogradas, liepos 22 d. Rusų kariumenė, žengianti Galicijos pirmyn, vėl uždavė skaudyti smugi austriams, kurie mēgino sulaikyti rusus ties upė Styr toj vete, kur ji ipuola į upę Lipa. Rusų pranešimas apie tai skelbia sekančiai:

"Apie linkėjimą išplaukiai, viso svetimo "Deutschland" tapo jau prikrautais ir prieengtas išplanumui, o prie krauto yra angliski ir francuziški kariški laivai, norinti jį pagauti, bet jis pradėjo dabant angliški pirklių laivai, kurie gali suteikti žinias kariskiem laivams, kada "Deutschland" išplaukiai. Liepos 20 d. portan plaukė angliškas pirklių garlavis ir sustojo prie "Deutschland".

Manoma, kad Anglijos pakels oficialių protestą Amerikoj, kad jis išleidžia vokišką povandeninių laivų sumanya padirbtis 64.

ANGLAI DABOJA "DEUTSCHLAND."

Baltimore, Md. Kadangi atakės čia vokiškas povandeninis laivas "Deutschland" tapo jau prikrautais ir prieengtas išplanumui, o prie krauto yra angliski ir francuziški kariški laivai, norinti jį pagauti, bet jis pradėjo dabant angliški pirklių laivai, kurie gali suteikti žinias kariskiem laivams, kada "Deutschland" išplaukiai. Liepos 20 d. portan plaukė angliškas pirklių garlavis ir sustojo prie "Deutschland".

Manoma, kad Anglijos pakels oficialių protestą Amerikoj, kad jis išleidžia vokišką povandeninių laivų sumanya padirbtis 64.

NUŠOVĖ PAČIA IR JOS NUMYLÉTINI.

Alpine Texas. Vaziujant automobiliu kariumenės majorui M. C. Butler ir moterui H. J. Spanell, abudu nušovė moterės vyras, hotelio savininkas. Jis manė, kad jo moteris yra majoro numylétiene. Atlikęs savo darbą, Spanell pats apie tai pocijai pranešė ir tapo suimtas.

AUDRA.

Muscantine, Iowa. Liepos 20 dieną siautė čia smarki audra. Užmušta 3 žmonės. Ant Geneva Island vėtra daug namų išgrėvė.

ZYDŲ ORGANIZACIJA.

Wisconsin valstijoje tveriasi žydų organizacija, kurios tikslas yra—kalbinti žydus keliauti Palestinoje ir ten apsigyventi, vietoj trankytis po visus svetos kruostus.

PAGAVO REKINA.

Lewis, Del. Delaware plankoj zvejai pagavo didelių rekina (žmogės žuvį). Žuvis ta turėjo 9 pėdas ilgio ir svėrė 410 svarų.

EXPLIOZIJA PARAKO DIRBTUVĘ.

New York. Liepos 20 d. atsitiko explozija parako dirbtuvėje Hercule's Powder Co., Kenyvill, N. J. Explozija sunkiai sužeidė 7 darbininkus.

KVALIAS PASIKESINIMAS.

San Francisco, Cal. Laikė padros ginklavimosi šalininkų, koksai beprotis padėjo su degančiu knutu bombą prie vienos gatvės kertės, kur parodo eiti turėjo. Bomba expliodavo ir užmušė 6 žmones, o sužiedė 15 žmonių, o apie 50 sunkiai sužeidė.

EXPLIOZIJA PARAKO DIRBTUVĘ.

Haskel, Pa. Atsitiko čia explozija parako dirbtuvėje DuPont Co. Explozija užmušė 15 žmonių, o apie 50 sunkiai sužeidė.

YOKIETIJOS SUMAŽEJIMO ALIUS.

Austrijos jėdė korteles kavos gavimui. Vienas žmogus

pasirėmė per upe Vakarų Eufratą.

"Laikė liepos 20 ir 21 d. mės pačiūmeni nelaisvę 370 oficerų [vienu generolu ir vienu pulkininku], 13,700 kareivin ir 10 kaukolų. Abelnas belaisvius skaitlius, pridėjus tuos, kurie buvo pagarsinti vakar išryto, išneša iš viso 27,000 vyrių. Abelnas skaitlius paimtų kaukolius siekia 40."

VOKIEČIAI TRAUKIASI.

Berlinas, liepos 22 d. Vokiečiai oficialis pranešimas

|| Washington gauta žinia, jog buvęs airių vadovas, surengęs airių sukilimą, Roger Casement, nebus nužudytas, bet bus pasiūstas beprotamin.

|| Krakove lenkų besimokinančiai jaunuomenė surengė lietuvišką dieną, kurioje visame mieste rinko aukas suselpinui nuo kareių nukentėjusių lietuvių. Bet kiek aukų surinko, nežinia.

|| Vietoj pasitraukusio Suvienytų Valstijų ambasadoriaus Turkijoje žydo Morgenthau, prezidentas paskyrė advokatą Abramam Elkus, rodos taipti žyda.

|| Kanadoje, Prince Albert districte policija suarėstavo to rūsių moterį ir 31 vyra duchobory sekto, kurie nugrija laikę procesijas Kamsack apskritį. Visus pasiūtė pusei metu kalėjiman.

|| Ceylono pakrantėse, Pietinėje Azijoje, siautė ciklonas, kuris užklupo išplakusius žvejotinius. Nesugrįžti į portą suviršum 100 valčių. Manoma, kad prigėrė apie 200 žvejų.

|| El Paso Texas atėjo žinia, jog Carranzos garnizonas, paliktas ginti miestą Torreon, valstijoje Durango, pasidavė Meksikos banditų vadovui Villai ir jam miestą atidavė.

|| Vokietijos valdžia, vokiečių užimtuose Lietuvos ir Latvijos kraštose leido miestams paskolas užtraukti. Leista paskolas užtraukti miestams: Kaunui,

Liepojui, Mintaujai, Suvalkams, Vilniui, Gardinui ir Bielostokui.

|| Grekių karaliui prisakius, visi grekių kariumenės oficierai, dalyvavę užpuolime ant redakcijos prielankaus talkininkams laikraščio Pezvastis, kuomet mirtinai tapo sužeistas jo redaktorius, tapo degraduoti. Jie taip teismam patraukti ir rasti kaltais.

|| Pabėgę nuo Vilios po mūšiu prie Jiminez Carranzos oficierai pasakoja, jog Villa paimitus nelaissvēt sustatė prie sienos ir leido išsirinkti susaudymą, arba ausų nukirtimą. Tujuose miestuose Villa nelaissvēt ausis išstatė pardavininti languose.

|| Francuzija vėl pradėjo tarybas su Amerikos piniguočiais apie nauja čia paskola 100 milijonų dollarių. Pinigus apsiima parupinti nauja susitvėrusi organizacija American Foreign Securities Co., kurios vedėja yra garsas Amerikos finansistas J. P. Morgan.

|| Lenkijos mieste Lodzėje policija gaudo suskretusius, pasirodžiusius ant gatvės žmones, gabeną į maudynes ir ten astraias šepečiaiš ūkuoja nugara. Daro gerai, bet tuom buvo vokiečiai turėtū ūvarumo mokyti ir Lietuvos savo draugus žydus. Turbut nėra pasalyje kitos tautos, kuri taip, kaip žydai nešvarai užsilaikyti.

|| Skripio, tarsi norėdamos sėmę, o jų akis begijo nuo sango ant Skipito, tarsi norėdamos sėmę pastarajam pasakyti: "Tik tu pasakyti mums žodį, tai mes taip išdirbsim siem ūsunukiams kaij, kad jems ir jų sena bobutė atsirugs..."

Sargai pamatę, kad vyrai ištirkio pradeja stiauti, taip ir nudulino atgal, nėko nepeš. Vėliau Skipitos nuojo pas p. Biržiška—jis buvo etapnas komandierius Meškuičiuose, lietuvis—kad gauti nuo jo raštą pabėgėliams, kad jų nevarinėti kaip šuny iš vienos vietos kiton. Biržiškos jau buvo išsūviusi ant pozicijų; prisiėjo jieskoti pagelbos nuo kitų kariskų viršininkų. Pagalios gauta nuo 38-tos Divizijos generolo rastas, kuriam buvo prisakyta ir palepta, kad niekas neturi teisės varyti pabėgelių, kol nenurodyti jems naujos vietas, kurioj jie galiai apsistoti.

Taip mės išbuvoome čia apie puskertvortos savaitės—sakytum, tie eigaipai po atviru daugum, be pastogės. Čia musų burys pakriko.

Nekurie, norėdami buti arčiaus savo tėvyškių, pasilioko čia pat Nariškino miškuose, laukdami kol rusų kariumenė neisvarys vokiečio atgal. Kiti su visa savo gerybe, su vežimais ir gyvuliais pasileido toliau vargingu pabėgelių keliu. Pakelėj prie jų pristojos daugiaus tokų pat pabėgelių ir susidarbė vėl ilga eilė vyrų moterų, vaikų, vežimų ir gyvulių. Visa tai traukė Lietuvos keiliais linkui svetim, nepažįstamai ir nezinomu jems Ryti...

Pereita syki pasakojau, kad miškuose ties upe Kulpė išsisikyrste. Didesnė dalis liko, laukdami proges, ar netekas vėl į namus greitai sugrįžti, o kita, daug mažesnė dalis pasileido į rythus linkui Panevėžio.

—Už Panavėžio bus jau ramu ir vokiečių taip toli nepasieks—ramino save žmonės.

Taigi ir pradėjome savo kelionę, kuriai lemta buvo pasidaryti daug ilgesne, negu iki Panavėžio.

Pasiškėle leidomės linkui Šiauduvos.

Netoli Šiauduvos yra Radvilionų dvaras.

Sito dvaro ponas buvo vokiečių, taigi anksti dar pries vokiečių atėjimą jis pasiskubino išsūviusi į saugesnes vietas.

Čia, sustojo miške, pragyvenome apie dvi savaites.

Cia buvo siek-tiek geriau—nors liečius ant galvų neuzliujo: miške radome dėl žalos, —taigi vis šiokontika pastogė, o ir šieno gyvuliams nėstokavo.

Maisto siek-tiek vežėmės su savimi, o duonos gaudavome iš netolimo Baukų sodžiaus.

Netrukus vienok ir čia mums pasidärė perkaršas.

Vokiečiai pradėjo smarkiai veržtis gilius Lietuvon. Persilaužę per ryst frontą ties Papilės miesteliu, vokiečiai pradėjo smarkiai eiti linkui Joniskio miesteliu ir tuočiai pradėjo sūkti į pietus, mėgindami apsupti ir atkirsti rusus, dar esančius Šiauliuse ir Radviliškiuose (Radviliškis yra svarbi geležinkelio stotis, nes iš čia viena geležinkelio šaka eina į Vilnių ir Kauną, o kita per Panavėžį į Dvinską).

Vokiečiai taip greit pradėjo apsupti, kad rusai, negalėdami supėti atsilaikyti, buvo priversti kuo-grelčiausiai trauktis linkui Panavėžio—gali sakytis galvatrūkčiai.

Tuom sykiu ir žmonėms prisakyta tuojuose pabėgėliuose nuo fronto ant 150 verstų užpakalin. Taigi ir mės vėl turėjome iš savo gužtų pakilti ir keliauti toliau.

Sitas besitraukimas jau galutinai sukelė visus žmonės, nes tai buvo ne besitraukimas, bet jau tikras bėgimas. Iki Panavėžio buvo "kra "sudna diena."

Kariumenė—pėstininkai artillerija, obozai—galvatrūkčiai traukė viasis keliais linkui Panavėžio.

Raiteliai, kazokai—daugiausiai ējo

žmonės nėra gyvuliai—pagalios sušuko Skipitys,—mės ne iš savo noro pabėgome iš namų ir jeigu jūs pajudinsite pirstu šiuos ir bet to nelaimingus žmonės, tai žiurekit... kad paskui nesigalėt...

Iškrikusie alksnynuose bernai, išgirdę Skipity besirokuojant su sargu ir jo kompanija, išgijo drąsus ir, išlindę į krumu, pradėjo rinktis apie Skipity; iš jų išvažius labai buvo suprasti, kad jie dabar buvo tos pačios nuomonės kaip ir Skipitys; išrode jie pasi-

Kaip jau mineta, visi keliat buvo užimti bėgančios kariumenės, vežimų, transportą, kanolių. Pabėgėliai į daugiausiai prisijėti bėgti laukais. „Su gyvuliu“, su vežimais bėgome per javais užsėtus laukus. Laikas buvo prieš pat rugiapjutę; javai jaugę, įnokę. Net gaila buvo—bet ką padarysi? Iki kakly pasinėrė, šlapia bridrome per laukas. Viešiniai, ty laukų savininkai su asamonėmis dalgiais krito nunokusius javus pakeliais, kad bėgančieji nemumindžioti, kad bens į tą išgelbėjus. Ašaros buvo visur, nes tokio bėgimo kaip gyvas neestu matęs ir, duok Dieve, kad niekados daugiau nematyčiau. Vokiečiai pradėjo greitai veržtis, ir kuo met pradėjo kristi vokiečių bombos, žmonės tiesiog panišo: pamiršo miškuose ar nenuose net savo vaikus ir, palikuojas, didžiausiam sumišime, šaukdamis verkdami, bėgo nuo neptieliaus į rythus linkui Panavėžio, palikdami užpakalyj namus ir viską, ką turėjo.

Dvi dienų mums užėmė, kol tokiai buvo pasiekėme Panavėžio. Ir čia nesastojome. Traukėme vis toliaus. Už Panavėžio kelias jau jaujau ūkis. Karinės didesnė dalis buvo užsilikusi apie Panavėžį ir upę Nevėžį, kur rusai buvo pasirūpę besivertiančius vokiečius sulaikyti. Tai-

gi, kaip sakiai, kelias siek-tiek pasiliusavo ir mės, pabėgėliai, jau nereikavome sunaikinti, perjavus, bet kelių iš Panavėžio ant Raguos per Miežiškius.

Miežiškių bėgnytkaimyje, ar teisingiai pasakius, tuojuose už Miežiškių buvo toks, truputį net juokingas, atskimas:

Pašaro mės pabėgėliai, žmonės, su savim nesivežėm: arklius, gyvulius pasišerlavome pakeliais. Nors kitą kartą reikėjo ir pakeliui esančius javus sugadinti, bet ką padarysi? Juk pats nestipis ir gyvuliams stipti neduosi. O aparto, valdžios buvo prisakyta ir prižadėta, kad už visus kaičių sunaikintus javus ir gerybę bus atlyginus, bet turiu čia pasakyti, kad dėl tokio mažmožio niekur mės tokų būtų.

Netorėdami su jais muštis, pradėjome trauktis skubiai toliaus. Bet turiu čia pat ir užmožėj už viską piniagais sulyg reguliariskos takso. Taigi palengvėjo.

Svenčionėliuose gavome vagona į vargais negalais nutraukėme į rythus pakol neatvykome Maskvai.

Ten atvykę, mės ir palikome viską: valdžia atpirko nuo mūs paskutinius gyvulius, vežimus, pilius, ar visiems, kuo atvažiuoti.

—Duos—palaukit, jie jums duos—kad kai padaugu nuo to davimo nenutukut.

Netorėdami su jais muštis, pradėjome trauktis skubiai toliaus. Bet turiu čia pat ir užmožėj už viską piniagais sulyg reguliariskos takso. Taigi palengvėjo.

Svenčionėliuose gavome vagona į vargais negalais nutraukėme į rythus pakol neatvykome Maskvai.

Atvykome į Maskvą. Čia mus jau priėmė Lietuvos komitetas, prirengę mums butus ir aprupino mus reikalams. Pabėgėliai čia buvo užsirengę, o antra vėl buvo daug ir betvarkės ant rusų geležinkelio—kyšai buvo plėciai naujodami.

Ypač gaila buvo vaikų. Žmoneliai su vaikais važiuodami ant atvirių platformų po lietum, suslape, persalę vėsiomis naktimis—drebė, išalkę, susirge, glaudžiasi prie taip pat drebantį motiną. Baisi regykla! Kiek jų išmirė—kas ir suskaitys? Dar ir pirmiausiai, žiurėk, motina glėbyje ir neša vaikiną į miešteli—palaidoti... Nešaikė nebagelis kelionės sunkenybių. Kitims tėvams išmirė visi vaikai, kokius tik turėjo.

Bet žmogus yra žmogus—ne angelas. Ar žinai, kaip ilgai dar reiks taip keliauti? Ar žinai, kas dar ateityti gal tave laukti? Taigi nei n. dyvai, kad kaip su pabėgėliais, taip ir su kita žmonėmis pasitaikydavo dalyku, kurie papraštais laikais butų negeri, negraži, pasmerktini.

Taip atsitiiko, kaip jau pasakojant, su analis mums lietuviškais netolių. Traupio, taip atsitiiko ir čia. Altonto su tais rusais kolionistais.

Nors mafiso (miltų ir kitokios gerybės) jie turėjo, bet mėgindami apsupti atkirstyti, netolimai. Pabėgėliai įsūtėjimai į prie didžiausios žmonių; sykiu buvo įkėlėti į kelių iš kelių žmonių.

Taigi labai bijojomės, o prie "pamokslų" tai jau buvo išpratę—gerai, kad nieko arsensio už pamokslus negalėjo atsitiiki. Bet kungilių tikrai pradėjo ant mūsų pykti. Tuomet du kareiviai—du diktū, uskiai—priėjė prie klebono, pačių į už rankų ir sako:

— Kad jau jūs be mielašydės—tarė kunigeliškai. —Kad jau jūs patiši nelaimingi likote, tai ir mūs norite nelaimingai padaryti, visi mus gerai naikindami.

Buvo pasiryžęs, kaip matyt, diktū mums pamokslą, išrežti. Bet mūs buvo nemažas burys—apie kungilių šimtus žmonių; sykiu buvo įkėlėti į kelių iš kelių žmonių.

Taigi labai bijojomės, o prie "pamokslų" tai jau buvo išpratę—gerai, kad nieko arsensio už pamokslus negalėjo atsitiiki. Bet kungilių tikrai pradėjo ant mūsų pykti. Tuomet du kareiviai—du diktū, uskiai—priėjė prie klebono, pačių į už rankų ir sako:

— Tu, sako, batuška, labai čia nesibūti! Žinai, kad valdžia tau išskida užmokinės, tai ar nori, sako, du syk gauti užmokinėt? Šešk vežimai, sako, ir greičiaus gržk namo, kol dar kaičių čia turi, batuška, žinai, —karė, ir išgali baikyt nėra...

Nieko nepėsės, klebonas paklaušė rodos, ir sugrižo namon, o mės, pasigang, leidomės toliaus į Raguos mėsteli.

Neviešningi lietuvių. Pernakvojome Raguoj, o ant rytojus traukėme toliaus pro Traupius, Kavarską, Kurklius į Alunta.

Cia turiu paminėti apie bjauriaus atsikimą, kurio pritrėmė musi ilgoj ir vargingo kelionė. To atsikimimo nepamiršime ilgai—taip jis buvo mums nesmagus, o ypač dar labiaus mums širdžiai.

Netrukus iš Alunto išvažavome: jautėme, kad ir čia ilgai ne-

silaikysim ir kad ir čia bus vėl mums perkaršta. Iš Alunto, per Malėtus, Unturke ir Joniškį, pasiekėm Pabrugę—didele stotis ant geležinkelio tarp Vilniaus ir Dvinsko.

Kelionė nuo Alunto buvo didžiai varginga: kalnai, smiltynai—nei pasiganyt kur, nei pasilsči—biednas tarsi kraštas. Miskų daug, bet nei zolės, nei medžių. Bet vuogu (juodų) ir grybų—graziu baravyku—baisiai daug. Žmonės juokesi—jegu duonos pritrūkė, taip bent grybais, gal Dievas duos, išlikinsime gyvi.

Nuo Alunto beveik nei arkliai neatpinkim—važiavom ir važiavom, nes nei posiganyt nebuvo kur.

Nusiprausė burnas Žeimenoj upė ties Pabrugde, pasukome į ūkarius ir išlīgai geležinkelio traukėm į Svenčionis. Net iki ūkio mūs varėmės su savim arkliais ir kitokiu gyvuliu, traukėme su vežimais, o mūs pasake, kad Svenčionyse, Vilniaus gubernijoje, yra rekvizicijos punktas pabėgėliams Kauno gubernijos.

Tuoju užspūlole, kam mės esą į ūkio žirnai naikim. Kitur tai žmonės daugiausiai pasibardavo,

o čia šie tuojuose pradėjo pagaliai, kuolais ir akmenais mėtyti.

— Lauk iš čia!—rėk jie.

— Žmoneliai, ko tuo užspūlole—teisinosi pabėgėliai.—Jus žinote, kad valdžia jums atlyginis, o vokiečiai ateis, tai visiems viską sunaikins, arba atimš